

SOLIQA TORTISH SOHASINI TARTIBGA SOLISHDA SOLIQ BAZASINI ANIQLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI

Xalikchayeva Sadokat Ilxomjonovna
TDIU huzuridagi ilmiy-tadqiqot markazi

Annotatsiya. Ushbu maqolada respublikamiz soliq tizimida mavjud soliq turlari va ularning soliq bazasini aniqlash tartibining metodologiyasi, xususiyatlari, qoidalari haqida, shuningdek bu metodlarga ta'sir etuvchi omillar va dastaklar xususida ma'lumotlar keltirilgan. Qolaversa, jahon soliq tizimida soliq bazasini aniqlash tartiblarining umumiy usullari va qoidalari ham yoritilgan bo'lib, soliqqa tortish sohasida uni tartibga soluvchi umumiy jihatlari haqida mulohazalar yuritilgan.

Kalit so'zlar: soliqlar, soliq tizimi, soliq siyosati, foyda, daromad, soliq bazasi, soliq kodeksi, soliq imtiyozlari, xarajatlar.

МЕТОДИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ НАЛОГОВОЙ БАЗЫ ПРИ РЕГУЛИРОВАНИИ ОБЛАСТИ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ

Халикчаева Садокат Ильхомжановна
Научно-исследовательского центра при Ташкентского
государственного экономического университета

Аннотация. В данной статье приведены сведения о видах налогов, имеющих в налоговой системе нашей республики и о методике, особенностях и правилах порядка определения налоговой базы, а также о факторах и рычагах, влияющих на эти методы. Кроме того, были также освещены общие методы и правила порядка определения налоговой базы в мировой налоговой системе, а также даны комментарии по поводу общих аспектов, регулирующих ее в сфере налогообложения.

Ключевые слова: налоги, налоговая система, налоговая политика, прибыль, доход, налоговая база, налоговый кодекс, налоговый кредит, расходы.

METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF DETERMINING THE TAX BASE IN REGULATING THE FIELD OF TAXATION

Khalikchayeva Sadokat Ilkhomjanovna
Research Center at the Tashkent State University of economics

Annotation. This article provides information about the types of taxes available in the tax system of our republic and the methodology, features, and rules of the procedure for determining the tax base, as well as the factors and levers that influence these methods. In addition, the general methods and rules of the procedures for determining the tax base in the world tax system were also highlighted, and comments were made about the general aspects that regulate it in the field of taxation.

Key words: taxes, tax system, tax policy, profit, income, tax base, tax code, tax credits, expenses.

Kirish

Soliqlar davlat byudjetining ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotini ta'minlashdagi asosiy dastak hamda davlatning samarali faoliyatini amalga oshirishi uchun byudjet daromadlarini yetarliligi va uzluksizligini ta'minlashning muhim vositasi hisoblanadi. Soliq tizimining barqarorligini va to'laqonli amal qilishining dastlabki bosqichi – bu soliqlarni joriy etish masalasi bo'lsa, galdagi bosqichi esa uni undirish tartiblarini ishlab chiqishdir.

Soliqlarni undirish tartiblarining o'zi ham soliqlarni undirishga xizmat qiluvchi qo'shimcha qonun va qonunosti hujjatlarini ishlab chiqish va soliqlarni undirish jarayonida uslubiy asos bo'luvchi va amaliy undirish jarayonini ta'minlovchi ko'rsatkichlar (mezonlar) tizimini yaratish hisoblanadi. Bunday ko'rsatkichlar tizimi esa odatda soliq elementlari deb ataladi. Ammo, soliq tamoyillarini qo'llagan holda soliqqa tortilishi jarayonlarini mukammal darajada izohlab bera olmaydi. Soliqqa tortish jarayonida esa bu masalani yechishda soliq bazasi muhim ahamiyat kasb etadi.

Soliq tizimini tartibga solishda hukumat turli usul va choralardan yetarlicha foydalanadi va zaruriy harakatlarni amalga oshiradi. Jumladan soliq bazasini aniqlashning jahonda turli metodlari mavjud bo'lib, ular har bir mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy holatidagi siyosatidan, qolaversa, geografik joylashbi, iqlimiy xususiyatlaridan, qolaversa, diniy va mentalitet qarashlari orqali shakllantiriladi.

Adabiyotlar sharhi.

Soliqqa tortish tizimida soliq bazasini aniqlash tartibini takomillashtirish bo'yicha xorijlik olimlar tomonidan bir qancha tadqiqotlar olib borilgan. Xususan, xorijlik iqtisodchi olim Jeyms Xayns (2008) o'z tadqiqotlarida xalqaro soliqqa tortish, soliq siyosati va soliqqa tortishning iqtisodiy oqibatlarini bo'yicha keng qamrovli tadqiqotlar olib borgan. Uning tadqiqotlari soliq tizimlarining iqtisodiy xatti-harakatlarga, investitsiya qarorlari va transchegaraviy operatsiyalarni o'zaro ta'sirini o'rgangan. Olimning tadqiqot natijalariga ko'ra xalqaro soliqqa tortish, soliq siyosati bo'yicha soliq tizimlarining murakkabliklari va oqibatlarini chuqurroq tushunishga qaratilgan.

Iqtisodchi olim Maykl Kin (1993) o'z tadqiqotlarida soliqqa tortish, uning iqtisodiy rivojlanish hamda fiskal barqarorlikka ta'siriga e'tibor qaratgan holda soliqqa tortishning turli jihatlari bo'yicha keng ko'lamlil tadqiqotlar olib bordi. Uning soliq siyosati va ma'muriyati sohasidagi tajribasi soliq islohoti bo'yicha munozaralarni shakllantirishda va soliq bazasi va foyda o'zgarishi bilan bog'liq muammolarni hal qilishda muhim rol o'ynagan. Olimning tadqiqotlari natijasiga ko'ra soliq islohoti, soliqdan qochish va barqaror iqtisodiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlash uchun soliq tizimlarini mustahkamlash bo'yicha global munozaralarni xabardor qilishda hal qiluvchi rol o'ynagan.

Yevropalik iqtisodchi olim Slemrod (2007) o'z tadqiqotlarida soliq siyosati va soliq to'lovchining xatti-harakati o'rtasidagi murakkab bog'liqlikni yoritib bergan. Shuningdek, tadqiqotchi soliq stavkalari, chegirmalar, ijro mexanizmlaridagi o'zgarishlar soliq to'lovchilar qonunchiligiga rioya qilish hamda daromadlarni yig'ishga ta'siri bo'yicha qimmatli tushunchalar bergan. J.Slemrodning tadqiqotlari natijalarida soliq qonunchiligini oshirish, soliq to'lashdan bo'yin tovlashni kamaytirish, adolatli va samarali soliqqa tortish tizimini targ'ib qilish bo'yicha strategiyalarni shakllantirilgan.

Xorijlik iqtisodchi olimlar Richard Bird (2005) va boshqalarning tadqiqotlarida soliq vositalarining samaradorligi va adolatligi, soliq imtiyozlarining iqtisodiy xatti-harakatlarga ta'siri hamda soliq islohotlarining iqtisodiy o'sish va rivojlanishga ta'sirini o'rganib chiqqan. Tadqiqotlar natijasiga ko'ra soliq siyosati, soliq ma'muriyati va fiskal siyosati bo'yicha munozaralari va qarorlarini shakllantirishdagi olimning ishlari yuqori baholangan. Ularning tadqiqotlari soliqqa tortish va uning davlat moliyasiga ta'sirini o'rganishga doimiy ta'sir ko'rsatgan.

Shuningdek, ko'plab xorijlik olimlar o'z tadqiqotlarida soliqqa tortish tizimida soliq bazasini aniqlash tartibi ta'sirlarini ekonometrik modellashtirgan. Chunonchi, xorijlik iqtisodchi olim Piter Birch Sorensen (2010) o'z tadqiqotlarida soliq siyosati va davlat daromadlari o'rtasidagi munosabatlarni tahlil qilish uchun ekonometrik modellar va nazariy asoslarni ishlab chiqqan. Olim ekonometrik modellarni ishlab chiqishda soliq bazasi, soliq stavkalari, iqtisodiy samaradorlik, soliq to'lashdan bo'yin tovlash va rioya qilish hamda atrof-muhitga soliq solish kabi omillarni tanlab olgan. Tadqiqotlar natijasiga ko'ra soliq siyosati, soliq ma'muriyati va fiskal siyosati bo'yicha munozaralari va qarorlarini shakllantirishdagi olimning ishlari yuqori baholangan. Ularning tadqiqotlari soliqqa tortish va uning davlat moliyasiga ta'sirini o'rganishga doimiy ta'sir ko'rsatgan.

Mahalliy olimlarimiz ham o'z izlanishlarida soliq bazasini aniqlash jarayonlari xususida turlicha qarashlar bilan yondoshgan, jumladan, Shamsutdinov, Shamsutdinova (2011) chet mamlakatlarning soliq tizimi hamda asosiy elementlarining amaliy va nazariy asoslarini kompleks tarzda o'z darsligida yoritib beradi. Darslikda chet mamlakatlarning soliq tizimining asosi, xususiyatlari, davlat iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishiga ta'siri masalalari ko'rib chiqilgan.

Jo'raev, Kuziyeva (2005) Markaziy Osiyo davlatlari soliq tizimining o'ziga xos jihatlari yoritilgan o'quv qo'llanmasida Markaziy Osiyo davlatlari tarkibiga kiruvchi Qirg'iziston, Qozog'iston,

Turkmaniston, Tojikiston va O'zbekiston mamlakatlarining soliq tizimining tuzilish asoslari, soliq tizimini tashkil etuvchi asosiy soliq guruhlari, umumdavlat va mahalliy soliqlarning byudjet daromadlarini shakllantirishda tutgan o'rni, egri va to'g'ri soliqlarning byudjetga undirish mexanizmi, soliqlar yuzasidan beriladigan imtiyoz turlari, hozirgi kunda amaldagi soliq stavkalari va soliqlarni to'lash muddatlarini tahlil qilgan va ushbu masalalar yuzasidan fikr-mulohazalar keltirilgan.

Tadqiqot metodologiyasi.

Tadqiqot metodologiyasi sifatida butun Jahon iqtisodiy hamjamiyat doirasi va soliq tizimida olib borilayotgan soliq islohotlari, soliq siyosati, soliq kodeksi, qonunlari va qonun osti xujjatlarini chuqur o'rganish davomida analiz va sintez, iqtisodiy matematik usullar, ilmiy mushohada, ma'lumotlarni guruhlash hamda klassifikatsiyalash orqali nazariy tahlil usullaridan keng foydalanilgan.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Soliq solinadigan bazani aniqlashning eng rivojlangan tartiblari soliq tizimining murakkabligi, texnologik taraqqiyot darajasi va soliq ma'muriyatchiligining samaradorligi kabi turli omillarga qarab farq qilishi mumkin. Biroq, ba'zi mamlakatlar ko'pincha ilg'or soliq tizimlari va tartiblari bilan tan olinadi. Bularga quyidagilar kiradi:

1-jadval

Soliq solinadigan bazani aniqlashning eng rivojlangan metodlari bor mamlakatlar²³

T/r.	Davlatlar	Bazani aniqlash tartiblari
1.	Amerika Qo'shma Shtatlari	Qo'shma Shtatlar juda murakkab soliq tizimiga ega, ammo u soliq bazasini aniqlashning yaxshi ishlab chiqilgan tartiblariga asoslanadi. Ichki daromad xizmati (IRS) soliq qonunlarini boshqarish va qo'llash uchun mas'uldir va ular soliq bazasini aniqlash bo'yicha keng ko'lamli ko'rsatmalar va qoidalarni taqdim etadi.
2.	Birlashgan Qirollik	Buyuk Britaniyada soliq bazasini aniqlash bo'yicha batafsil qoidalar va ko'rsatmalar mavjud bo'lgan murakkab soliq tizimi mavjud. Buyuk Britaniya soliq organi HM Revenue & Customs (HMRC) soliq to'lovchilarga soliq bazasini to'g'ri aniqlashda yordam berish uchun keng qamrovli ma'lumot va resurslarni taqdim etadi.
3.	Germaniya	Germaniya yaxshi tashkil etilgan va samarali soliq boshqaruvi bilan mashhur. Federal Moliya vazirligi va Federal Markaziy soliq idorasi soliq bazasini aniqlash va aniqlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ular soliq bazasini to'g'ri aniqlashni ta'minlash uchun aniq ko'rsatmalar va qoidalarni taqdim etadi.
4.	Avstraliya:	Avstraliyada soliq solinadigan bazani aniqlash uchun yaxshi belgilangan tartib-qoidalarga ega mustahkam soliq tizimi mavjud. Avstraliya Soliq idorasi (ATO) soliq qonunlarini boshqarish va qo'llash uchun mas'uldir va ular soliq to'lovchilarga soliq bazasini to'g'ri aniqlashda yordam berish uchun keng ko'lamli ko'rsatmalar va resurslarni taqdim etadi. Unda soliq solinadigan bazani aniqlashning batafsil qoidalari, daromadlarning har xil turlari va tarmoqlari uchun aniq qoidalar mavjud.
5.	Kanada:	Kanada soliq bazasini aniqlash bo'yicha aniq ko'rsatmalarga ega bo'lgan keng qamrovli soliq tizimiga ega. Kanada daromad agentligi (CRA) soliq qonunchiligini boshqarish uchun mas'uldir va ular soliq to'lovchilarga soliq bazasini to'g'ri aniqlashda yordam berish uchun keng manbalar va yordam beradi.
6.	Singapur	Singapurda hududiy daromadlar va manbaga asoslangan yondashuvlarni birlashtirgan yaxshi e'tirof etilgan soliq tizimi mavjud. Unda soliq solinadigan bazani aniqlashning batafsil qoidalari, daromadlarning har xil turlari va tarmoqlari uchun aniq qoidalar mavjud.
7.	Shvetsiya:	Shvetsiya global daromad va manbaga asoslangan yondashuvlarni birlashtirgan progressiv soliq tizimi bilan mashhur. Unda soliq solinadigan bazani aniqlashning batafsil qoidalari, daromadlarning har xil turlari va tarmoqlari uchun aniq qoidalar mavjud.

Shuni ta'kidlash kerakki, bu davlatlar soliq bazasi aniqlashning tartiblari eng rivojlangan mamlakatlarga misol bo'lsada, dunyoning boshqa ko'plab mamlakatlarida ham soliq solinadigan bazani aniqlashning yaxshi ishlab chiqilgan tartiblari mavjud. Qaysi mamlakatlarda soliq solinadigan bazani

²³ Muallif ishlanmasi

aniqlashning eng rivojlangan metodologiyasi mavjudligini aniqlash subyektivdir va turli omillarga qarab farq qilishi mumkin. Biroq, ba'zi mamlakatlar ko'pincha ilg'or soliq tizimlari va metodologiyalari bilan tan olinadi. Bu mamlakatlar keng qamrovli qoidalar, aniq ko'rsatmalar va daromadlarning turli turlari va tarmoqlari uchun keng qamrovli qoidalar tufayli ko'pincha ilg'or soliq tizimlariga ega deb hisoblanadi. Shu bilan birga, shuni ta'kidlash kerakki, soliq tizimlari murakkab va doimiy rivojlanishda bo'lishi mumkin va "eng rivojlangan" metodologiyani aniqlash individual nuqtai nazar va mezonlarga qarab farq qilishi mumkin.

Soliq bazasini aniqlash usullari turli mamlakatlarda va soliq tizimlarida juda xilma-xil bo'lib, dunyo bo'ylab qo'llaniladigan ba'zi umumiy usullar quyidagilardan iborat:

1. *Global daromadga asoslangan usul.* Ko'pgina mamlakatlar soliq bazasi jismoniy yoki yuridik shaxsning butun dunyo bo'ylab daromadiga qarab belgilanadigan global daromad yondashuvidan foydalanadi. Bu mamlakat ichida va chet elda olingan daromadlarni o'z ichiga oladi.

2. *Hududiy daromadga asoslangan usul.* Ba'zi mamlakatlarda hududiy daromad usuli qo'llaniladi, bunda soliq solinadigan baza mamlakat chegaralarida olingan daromadlar bilan chegaralanadi. Xorijiy daromadlar ozod qilinishi yoki maxsus qoidalarga bo'ysunishi mumkin.

3. *Yashash joyiga asoslangan usul.* Ko'pgina mamlakatlar soliq bazasini jismoniy shaxs yoki yuridik shaxsning yashash joyiga qarab belgilaydi. Rezidentlar odatda butun dunyo bo'ylab daromadlari bo'yicha soliqqa tortiladilar, nerezidentlar esa faqat mamlakat ichida olgan daromadlaridan soliqqa tortilishi mumkin.

4. *Manbaga asoslangan asoslangan usul.* Ba'zi mamlakatlar soliq bazasini daromad manbasiga qarab belgilaydi. Ichki manbalardan olingan daromadlar soliqqa tortiladi, chet el manbalaridan olingan daromad esa ozod qilinishi yoki maxsus qoidalarga rioya qilishi mumkin.

5. *Gibrid yondashuvlar usuli.* Ayrim mamlakatlar soliq solinadigan bazani aniqlashda turli usullarning kombinatsiyasidan foydalanadilar. Masalan, ular jismoniy shaxslar uchun global daromad yondashuvidan va korporatsiyalar uchun hududiy daromad yondashuvidan foydalanishlari mumkin.

6. *Muayyan tarmoqlar uchun maxsus qoidalar usuli.* Ayrim tarmoqlarda soliq solinadigan bazani aniqlashning o'ziga xos qoidalari bo'lishi mumkin. Masalan, tog'-kon yoki neft-gaz sektorida ishlab chiqarish yoki sotish hajmidan kelib chiqqan holda soliqqa tortiladigan daromadni aniqlashning o'ziga xos qoidalari bo'lishi mumkin.

7. *Muayyan daromad turlari bo'yicha maxsus qoidalar usuli.* Ba'zi mamlakatlarda daromadlarning ma'lum turlari uchun, masalan, kapital daromadlari yoki dividendlar uchun maxsus qoidalar mavjud. Ushbu qoidalar imtiyozlar, chegirmalar yoki imtiyozli soliq stavkalarini o'z ichiga olishi mumkin.

8. *Soliq shartnomalariga asoslangan usul.* Bir-biri bilan soliq shartnomalari bo'lgan mamlakatlar transchegaraviy operatsiyalar uchun soliq solinadigan bazani aniqlashning o'ziga xos qoidalariga ega bo'lishi mumkin. Ushbu qoidalar odatda ishtirok etuvchi davlatlar o'rtasida kelishib olinadi.

Shuni ta'kidlash kerakki, bular dunyoda soliq solinadigan bazani aniqlashda qo'llaniladigan usullarning ba'zi bir misollaridir. Har bir mamlakat o'zining soliq tizimiga ega va har xil turdagi soliq bo'yicha soliq bazasini aniqlash uchun turli usullarning kombinatsiyasidan foydalanishi mumkin.

Biz bilamizki, soliq tizimini isloh qilishda har bir davlat o'z soliq siyosatini amalga oshiradi. Ma'lumki, soliqlarni joriy etish, soliqlarni undirish mexanizmlarini shakllantirish va amalga oshirish, shuningdek, ushbu jarayonlarni yanada takomillashtirish kabi harakatlar yig'indisi soliq siyosati tartiblarini tashkil etadi.

Davlatning soliq siyosati mazmunan keng va boshqa iqtisodiy moliyaviy siyosat turlari bilan bog'langanligi uning murakkab jarayonlarni qamrab olishini ifodalaydi. Aslida soliq siyosatining yadrosini jamiyatda ishlab chiqilgan yalpi milliy (ichki) mahsulotning va yangidan yaratilgan qiymat-milliy daromadning qancha qismini davlat manfaatlarini yo'lida markazlashtirilgan pul fondlari (asosan, davlat byudjeti) ga jalb qilish masalasini hal etish yotadi. Mana shu masalaning hal etilishiga qarab fiskal va byudjet siyosatining yo'nalishlari aniqlanadi. Agar, davlat milliy daromadni qayta taqsimlashda iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlash maqsadida soliq yukini haddan tashqari kamaytirsa, u holda davlat byudjet siyosatini ham shunga moslashtirish zarur bo'ladi[8]. Shu bilan birga soliq siyosatining soliqqa tortish bazasiga ta'sirini tushunish siyosatchilar va iqtisodchilar uchun soliq tizimlarining samaradorligi va unumdorligini baholash, yuzaga kelishi mumkin bo'lgan bo'shliqlar yoki kutilmagan oqibatlarni aniqlash hamda soliq islohotlari bo'yicha asosli qarorlar qabul qilishda muhim ahamiyatga ega.

Soliq siyosati soliq solinadigan bazani aniqlash tartib-qoidalariga bir necha jihatdan ta'sir qilishi mumkin va bu ta'sir doirasi Auerbach va Feldshteyn (2002) tomonidan tahrirlangan "Handbook of

Public Economics volume 4” keng qamrovli qo’llanmasida davlat iqtisodiyotining turli jihatlari, jumladan, soliq siyosati va soliq ma’muriyatchiligiga oid boblarni o’z ichiga oladi. U soliq siyosati qarorlari soliq solinadigan bazani aniqlash tartiblariga qanday ta’sir qilishi mumkinligi haqida tushunchalarni qamrab olib, 2-jadval orqali tasvirlangan.

2-jadval

Soliq siyosati soliq solinadigan bazani aniqlash tartib-qoidalariga ta’sir qilish jihatlari tarkibining tahlili[9]

T/r.	Ta’sir dastagi	Tasir doirasi
1.	<i>Soliq imtiyozlari</i>	Soliq siyosati soliqqa tortiladigan daromadni kamaytiradigan, shu bilan soliq solinadigan bazaga ta’sir qiluvchi chegirmalar yoki imtiyozlarga ruxsat berishi mumkin. Masalan, davlat biznes investitsiyalari, ta’lim xarajatlari yoki ipoteka foizlari to’lovlar kabi ba’zi xarajatlar uchun chegirmalarni taqdim etishi mumkin. Ushbu chegirmalar daromadning bir qismini soliqqa tortishdan chiqarib tashlagan holda soliq solinadigan bazani pasaytiradi
2.	<i>Soliq kreditlari</i>	Soliq siyosati soliq imtiyozlarini ham o’z ichiga olishi mumkin, ular to’g’ridan-to’g’ri soliq miqdorini kamaytiradi. Soliq imtiyozlari energiya tejamkor uyni yaxshilash yoki kam ta’minlangan odamlarni yollash kabi muayyan faoliyat yoki xatti-harakatlarga qaratilgan bo’lishi mumkin. Bu kreditlar to’g’ridan-to’g’ri soliq miqdorini kamaytirish orqali soliq solinadigan bazani kamaytiradi.
3.	<i>Soliq stavkalari</i>	Soliq siyosati har xil turdagi daromadlar yoki faoliyat turlari soliqqa tortiladigan stavkalarni belgilaydi. Turli daromad darajalari yoki daromad turlari uchun har xil soliq stavkalarini belgilash orqali soliq siyosati umumiy soliq bazasiga ta’sir qilishi mumkin. Masalan, yuqori daromadli shaxslar uchun yuqori stavkalarga ega bo’lgan progressiv soliq tizimi ushbu shaxslar uchun soliq solinadigan bazani kamaytiradi.
4.	<i>Eskirish va amortizatsiya qoidalari</i>	Soliq siyosati ko’pincha vaqt o’tishi bilan aktivlarning qiymatini amortizatsiya qilish yoki amortizatsiya qilish qoidalarini o’z ichiga oladi. Ushbu qoidalar soliq solinadigan daromaddan xarajatlarni ushlab qolish muddatiga ta’sir qiladi, bu esa soliq solinadigan bazaga ta’sir qilishi mumkin. Misol uchun, tezlashtirilgan amortizatsiya qoidalari korxonalariga oldingi yillarda aktivlar tannarxining katta qismini chegirib tashlashga imkon beradi, bu esa o’sha yillarda soliq solinadigan bazani kamaytiradi.
5.	<i>Transfer narxini belgilash qoidalari</i>	Soliq siyosati turli yurisdiksiyalardagi bog’liq sub’ektlar o’rtasida foyda qanday taqsimlanishini belgilab beruvchi transfert narxlari qoidalarini o’z ichiga olishi mumkin. Ushbu qoidalar foydaning o’zgarishini oldini olishga va soliqqa tortiladigan daromadning har bir yurisdiksiyaga tegishli tarzda taqsimlanishini ta’minlashga qaratilgan. Foyda taqsimotiga ta’sir qilish orqali transfer narxlari qoidalari turli yurisdiksiyalardagi soliq bazasiga ta’sir qilishi mumkin.

2-jadvalga muvofiq soliq siyosati soliq solinadigan bazani aniqlash tartiblariga chegirmalar, imtiyozlar, kreditlar, soliq stavkalari, amortizatsiya va amortizatsiya qoidalari, transfer narxlari qoidalari orqali ta’sir qiladi va kuchli ta’sir etuvchi va qiyin boshqariladigan soliq qurollaridir. Ushbu siyosat tanlovlari soliqqa tortiladigan daromad miqdoriga va oxir-oqibat soliq bazasiga sezilarli ta’sir ko’rsatishi mumkin. Shuningdek, Robert D.Ebel va Jon E.Petersen tomonidan tahrirlangan “The Oxford Handbook of State and Local Government Finance (“Davlat va mahalliy hukumatlar moliyasi bo’yicha Oksford qo’llanmasi”)” qo’llanmasi davlat va mahalliy hukumat moliyasiga, jumladan, mulk solig’iga oid turli mavzularni qamrab oladi. Unda soliq siyosatining soliq solinadigan bazani aniqlash tartib-qoidalariga ta’siri to’g’risidagi munozaralar keltirilgan.

Soliq siyosatining soliqqa tortish bazasiga ta’sirini o’z tadqiqotlarida o’rgangan iqtisodchi olimlar va tadqiqotchilar ko’p. Xususan, Artur Laffer (2008) soliq stavkalari va soliq tushumlari o’rtasidagi bog’liqlikni ko’rsatadigan Laffer egri chizig’i bilan mashhur bo’lgan iqtisodchi olim hisoblanib, uning faoliyati soliq siyosatidagi o’zgarishlar iqtisodiy o’sish va soliq bazasiga qanday ta’sir qilishi mumkinligiga qaratilgan.

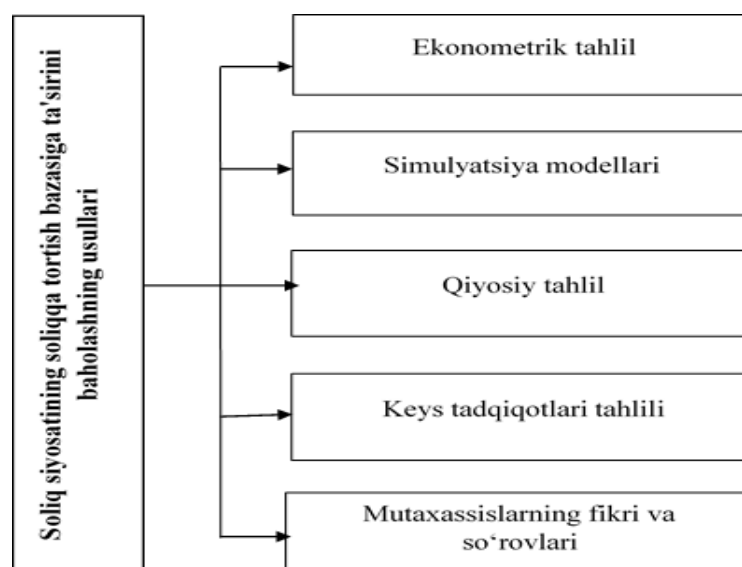
Jeyms Poterba soliq siyosatining jamg’armalar, investitsiyalar va soliq bazasiga ta’sirini keng tadqiq qilgan iqtisodchi hisoblanib, U turli soliq siyosatlarining xatti-harakatlarga va soliq bazasiga qanday ta’sir qilishini tushunish uchun ekonometrik tahlildan foydalangan holda empirik tadqiqotlar o’tkazgan.

Emmanuel Saez esa daromadlar tengsizligi va soliq siyosatini o'rgangan iqtisodchi. Uning tadqiqotlari soliq stavkalari va progressivlikdagi o'zgarishlar daromad va soliq bazasini taqsimlashga qanday ta'sir qilishini o'rganib chiqqan. Shuningdek, Raj Chetty soliq siyosatining iqtisodiy xulq-atvorning turli jihatlariga, jumladan ishchi kuchi taklifi, tadbirkorlik va sarmoyaga ta'siri bo'yicha tadqiqot olib borgan. Uning ishi ko'pincha soliq siyosatidagi o'zgarishlarning soliq bazasiga ta'sirini tahlil qilish uchun keng ko'lamli ma'muriy ma'lumotlardan foydalanishni o'z ichiga oladi.

Qolaversa, Tomas Piketti (2017) daromad va boyluk tengsizligini, shu jumladan, ushbu tengsizliklarni shakllantirishda soliq siyosatining rolini o'rgangan iqtisodchi. Uning tadqiqotlari progressiv soliq siyosati daromad va boyluk taqsimotiga, demak, soliq bazasiga qanday ta'sir ko'rsatishi mumkinligini tadqiq qillgan.

Bular soliq siyosatining soliq solinadigan bazaga ta'sirini o'rgangan olimlarning bir necha misolidir. Ushbu sohada o'z tadqiqotlari va tahlillari orqali qimmatli fikrlarni qo'shgan boshqa ko'plab tadqiqotchilar ham bor.

Shuningdek, yuqoridagi tadqiqotlarni olib borishda soliq sohasida soliq siyosatining soliqqa tortish bazasiga ta'sirini baholashning turli usullari va umumiy yondashuvlari mavjd bo'lib, ular 1-rasmda tasvirlangan.

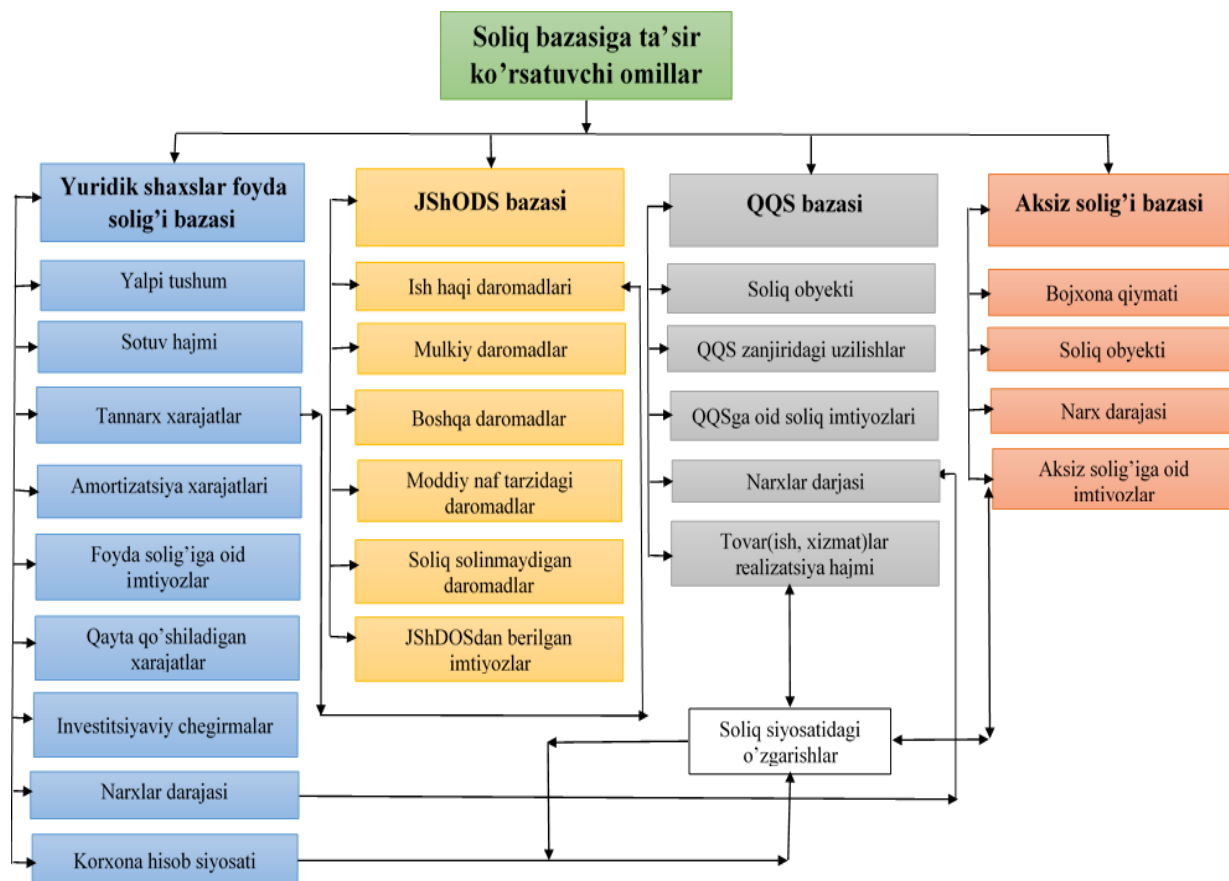
1-rasm. Soliq siyosatining soliqqa tortish bazasiga ta'sirini baholash metodlari²⁴

1-rasmda keltirilgan chizmadan tushunish mumkinki, soliq siyosating soliqlar bazasiga ta'sirini baholashning soliq tizimida mavjud bo'lgan 5 ta usuli ko'rsatib berilgan. Bunda "Ekonometrik tahlil" usuli tarixiy ma'lumotlarni tahlil qilish va soliq siyosatidagi o'zgarishlar va soliq bazasi o'rtasidagi bog'liqlikni baholash uchun statistik usullardan foydalanishni o'z ichiga oladi. Muayyan soliq siyosati o'zgarishlaridan oldin va keyin soliq bazasidagi o'zgarishlarni o'rganish orqali tadqiqotchilar ushbu siyosatlarning ta'sirini baholashlari mumkin bolsa, "Simulyatsiya modellari"da soliq siyosatidagi o'zgarishlarning soliq bazasiga ta'sirini simulyatsiya qiladi. Ya'niki, tadqiqotchilar soliq bazasiga qanday ta'sir qilishini ko'rish uchun modelga soliq stavkalari, imtiyozlar va chegirmalar kabi turli parametrlarni kiritadilar. Keng tarqalgan modellardan biri bo'lgan "Qiyosiy tahlil" usuli turli yurisdiksiyalarning soliq solish bazalarini turli soliq siyosatlari bilan solishtirishni o'z ichiga oladi. Qaysiki, o'xshash xususiyatlarga ega bo'lgan, ammo turli soliq siyosatiga ega yurisdiksiyalarni o'rganish orqali tadqiqotchilar aniq soliq siyosatining soliq bazasiga ta'sirini ajratib olishadi. Qolaversa, "Keys tadqiqotlari" shunday modelki, bunda tadqiqotchilar muayyan yurisdiksiyada soliq siyosatining muayyan o'zgarishlarining soliq bazasiga ta'sirini o'rganish uchun amaliy tadqiqotlar o'tkazadi va tegishli ma'lumotlarni tahlil qilish, suhbatlar o'tkazish va soliq siyosati qarorlari soliq bazasiga qanday ta'sir qilganini tushunish uchun maxsus kontekstni o'rganishni o'z ichiga oladi. Shuningdek, "Mutaxassislarning fikri va so'rovlari" usulida tadqiqotchilar soliq siyosatining soliqqa tortish bazasiga ta'siri bo'yicha o'z nuqtai nazarlarini tushunish uchun ushbu sohadagi mutaxassislarning fikrlarini

²⁴ Muallif ishlanmasi

to'plashlari yoki so'rovnomalarni o'tkazishlari mumkin. Shuni ta'kidlash kerakki, soliq siyosatining soliq solinadigan bazaga ta'sirini baholash murakkab vazifa bo'lib, hech qanday usul aniq javob bera olmaydi. Ko'pincha, ushbu usullarning kombinatsiyasi soliq siyosati qarorlari soliq solinadigan bazaga qanday ta'sir qilishini to'liq tushunish uchun qo'llaniladi.

Yuqorida qilgan tahlillarimiz natijasida respublikamiz soliq tizimining soliq bazasini aniqlash jarayonida soliq bazasiga ta'sir ko'rsatuvchi omillarni quyidagicha guruhlashtirdik:

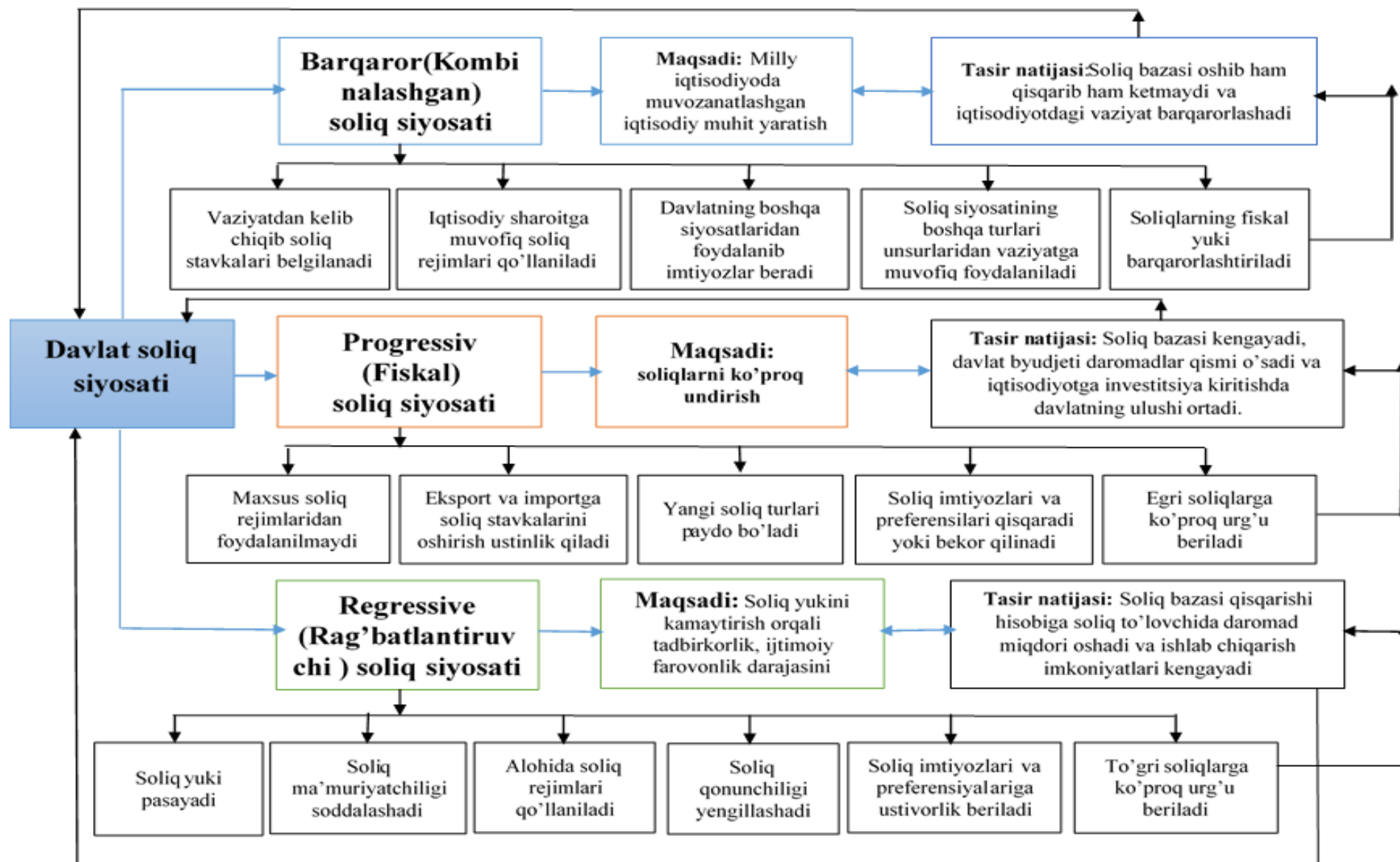
2-rasm. Soliq bazasiga ta'sir ko'rsatuvchi omillarning tarkibi²⁵

2-rasmda keltirilgan chizmada asosiy hisoblangan to'rtta soliqning bazasiga ta'sir etuvchi omillar ko'rsatib o'tilgan bo'lib, unga muvofiq, yuridik shaxslar foyda solig'i bazasiga to'g'ridan-to'g'ri bog'langan omillar – bu yalpi tushum miqdori, sotuv hajmi, tannarx xarajatlari miqdori, amortizatsiya xarajatlari, qayta qo'shiladigan xarajatlari miqdori, imtiyozlar, narxlar darajasi va korxonaning hisob siyosati hisoblansa, jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i bazasiga ish haqi daromadlari miqdorining o'zgarishi, moddiy naf tarzidagi daromadlar miqdorining tebranishlari, mulkiy daromadlar qiymatining silishlari va bu soliqdan berilgan yohud bekor qilingan imtiyozlari miqdori, qolaversa, soliq qonunchiligidagi ba'zi o'zgarishlar ta'sir etadi.

Qo'shilgan qiymat solig'i bazasiga ham ta'sir etuvchi omillar tarkibi yetarlicha bo'lib, ularga soliq obyektining o'zgarishi, QQS zanjiridagi uzilishlar, narxlar darajasining tebranishi, soliqdan imtiyozlarning taqdim etilishi yoki qisqartirilishi, tovar, xizmatlarning realizatsiya hajmining o'zgarishlari kiradi.

Aksiz solig'i bazasiga esa tovar va xizmatlarning bojxona qiymati, bu xizmatlar va tovarlarning narxlar darajasining o'zgarishi va ushbu soliq doirasidagi imtiyozlar chegarasi, shuningdek, soliq qonunchiligi orqali soliq obyektlariga kiritilgan o'zgarishlar bevosita ta'sir ko'rsatuvchi manbalar hisoblanadi.

²⁵ O'zbekiston soliq qonunchiligi asosida muallif tomonidan tayyorlandi.

3-rasm. Soliq siyosatining soliq bazasiga ta'sirini baholashning ierarxiyal tahlili²⁶

²⁶ O'zbekiston soliq qonunchiligi asosida muallif tomonidan tayyorlandi.

Qolaversa, soliq siyosatidagi ma'lum o'zgarishlar har bir soliq turning bazasiga va uni aniqlash tartiblariga to'g'ridan-to'g'ri o'z ta'sirini o'tkazadi. Shuningdek, soliq bazasini aniqlash metodologiyasini belgilab berishda asosiy rolni o'ynaydi.

Tadqiqotimizda davlat soliq siyosatining soliq bazasiga tasirini baholash bilan bog'liq jarayonlarning ierarxiyal chizmasi 3-rasmda aks ettirilgan bo'lib, bunda davlat o'z soliq siyosatini amalga oshirishda uch turli usuldan foydalanish yo'nalishlari va uning soliqlar bazasiga ta'siri tsvirlangan. Jumladan, davlat soliq siyosatining progressiv yo'nalishida asosiy maqsad soliqlarni ko'proq undirishga qaratilgan maqsaddan iborat bo'lganligi uchun qo'llaniladigan chora-tadbirlar soliq to'lovchilar uchun soliq bazasini kengaytirish vaziyatini keltirib chiqaradi.

Regressiv soliq siyosatida esa davlatning ko'zlagan maqsadi soliq yukini kamaytirish orqali soliq to'lovchilarga ko'proq imkoniyatlar taqdim etish, buning zamirida real sektorlar qo'lida ko'proq kapital miqdorini qoldirish hisobiga ishlab chiqarish tarmoqlarini rivjlantirish va aholi farovonlik darjasini oshirishdan tashkil topgan bo'ladi. Ushbu vaziyatda qo'llanilgan soliq stavkalarining pasaytirilish, maxsus soliq rejimlarini joriy etish, turli soliq imtiyozlari va preferensiyalar taqdim etilishi kabi choralar hisobiga soliq to'lovchilarning soliq bazasining qisqarish holati yuz bersa, barqaror soliq siyosatida davlatning iqtisodiy vaziyatidan kelib chiqqan tarzda barcha soliq siyosati yo'nalishlarining zarur unsurlaridan muvofiq'ini tanlagan holda qo'llash natijasida soliq to'lovchilar uchun soliq bazasi mo'tadillikni kasb etadi.

Yuqoridagi tahlillardan anglash mumkinki, soliq siyosatining soliq solinadigan bazaga ta'siri katta ahamiyatga ega ekan, chunki u davlat tomonidan olinadigan daromadlar va soliq tizimining adolatligiga bevosita ta'sir qiladi. Soliq siyosatining soliq solinadigan bazaga ta'siri muhim bo'lishining asosiy sabablarini biz quyidagicha izohladi:

Birinchi sabab – bu daromadlarni shakllantirish. Soliq siyosati davlat tomonidan yig'iladigan daromadlar miqdoriga bevosita ta'sir ko'rsatadigan soliqlarning tuzilishi, stavkalari va imtiyozlarini belgilaydi. Soliq bazasini shakllantirish orqali siyosatchilar davlat xizmatlarini moliyalashtirish, infratuzilmani rivojlantirish va ijtimoiy ta'minot dasturlarini moliyalashtirish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lgan soliq tushumlari miqdoriga ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Ikkinchi sabab – bu. iqtisodiy o'sish va investitsiyalar hisoblanadi. Soliq siyosati soliq bazasi tartiblarini o'zgartirishi muayyan faoliyatni rag'batlantirish yoki cheklashi mumkin va bu orqali iqtisodiy xatti-harakatlarga ta'sir qiladi. Masalan, korxonalar yoki jismoniy shaxslar uchun soliq imtiyozlari investitsiyalar, ish o'rinlari yaratish va iqtisodiy o'sishga yordam berish bu soliq bazasini qisqartiradi. Boshqa tomondan, yuqori soliq stavkalari yoki noqulay soliq siyosati soliq bazasini qisqartirishi va investitsiyalarni to'xtatishi va iqtisodiy rivojlanishga to'sqinlik qilishi mumkin.

Uchinchi sabab esa soliq yukining taqsimlanishidir. Soliq siyosati soliq yukining jismoniy shaxslar va xo'jalik yurituvchi subyektlar o'rtasida adolatli taqsimlanishini ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi va bunda soliq bazasini aniqlash tartiblaridan kerakli dastak sifatida foydalana oladi. Soliq bazasini shaffof aniqlash orqali siyosatchilar ko'proq tenglikka erishish va daromadlar tengsizligini kamaytirish uchun progressiv, proporsional yoki regressiv soliq tizimlarini loyihalashlari mumkin. Soliq siyosatining soliq bazasiga ta'siri yuqori daromad yoki boylikka ega bo'lganlarning soliq tushumlariga mutanosib ravishda ko'proq hissa qo'shishini ta'minlash orqali ijtimoiy va iqtisodiy nomutanosibliklarni bartaraf etishga yordam beradi.

To'rtinchi sabab – bu muvofiqlik va ma'muriyat masalalaridir. Bu omil soliq solinadigan bazani to'g'ri belgilovchi samarali soliq siyosati soliq to'lovchilar uchun majburiyatlarni bajarishni soddalashtiradi va soliq organlari uchun ma'muriy yuklarni kamaytiradi. Soliq bazasiga oid aniq va shaffof qoidalar soliq to'lovchilarga o'z majburiyatlarini tushunishga yordam beradi va ular soliqqa tortiladigan daromadlari yoki aktivlari to'g'risida to'g'ri hisobot berishlarini ta'minlaydi. Bu, o'z navbatida, muvofiqlik stavkalarini yaxshilaydi va soliq to'lashdan bo'yin tovlash yoki undan qochish ehtimolini kamaytiradi.

Beshinchi sabab esa xalqaro raqobatbardoshlik qobiliyati sanaladi. Ya'ni, soliq siyosati sarmoyaviy qarorlar va transchegaraviy savdoga ta'sir ko'rsatuvchi soliq bazasini aniqlashga doir o'zgartirishlar orqali mamlakatning xalqaro raqobatbardoshligiga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Mamlakatlar to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, tadbirkorlikni rag'batlantirish yoki eksportni rivojlantirish uchun soliq siyosatini amalga oshirishi mumkin. Soliq bazasi ushbu siyosatning muhim tarkibiy qismidir, chunki u yurisdiksiya doirasida faoliyat yurituvchi korxonalar va jismoniy shaxslarning soliq majburiyatlarini belgilaydi.

Umuman olganda, soliq siyosatining soliqqa tortish bazasiga ta'siri daromad olish, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, adolatni ta'minlash, qonunchilikka rioya qilishni soddalashtirish va mamlakatning raqobatbardoshligini oshirish uchun muhim ahamiyatga ega. Bu siyosatchilardan soliq tizimida adolat va samaradorlikni saqlab, daromadga bo'lgan ehtiyoj va iqtisodiy maqsadlar o'rtasidagi muvozanatni saqlash uchun ehtiyotkorlik bilan ko'rib chiqishni talab qiladi.

Mamlakatimiz soliq tizimida soliqlarni iqtisodiy jihatdan undirish usuliga ko'ra ikki guruhga ajratilgani va tavsiflanganini hisobga oladigan bo'lsak, bevosita va bilvosita soliqlarning soliq bazasini aniqlash tartiblarining metodlari o'ziga xos xususiyatlarga ega va har bir soliq turning xususiyatlaridan kelib chiqadi. Xususan, jahon amaliyotida bevosita soliqlar bazasini aniqlash tartibining qoidalariga nazar tashlasak ular 5 guruhga ajratiladi va bizning soliq tizimimizdan biroz farq qilishining guvohi bo'lamiz. Ya'ni, ular daromadga asoslangan, aktivlarga asoslangan, iste'molga asoslangan, mulkka asoslangan va tranzaksiyaga asoslangan kabi usullarga ajratiladi.

Biroq, respublikamiz soliq tizimida mavjud soliqlarning bazasini aniqlash tartibi metodlari haqida mahalliy olimlarimizdan biri Jo'rayev va Shirinov (2015) soliq obyektining tavsifiga qarab soliq bazasini aniqlash usullarini quyidagi 5 guruhga ajratib ko'rsatadi:

1-guruh: soliq to'lovchining daromadi asosida soliq bazasini aniqlash (Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i, Foyda solig'i, Ijtimoiy soliq);

2-guruh: soliq to'lovchining mahsulot, ish, xizmatlar sotuvidan olgan tushumi asosida aniqlanuvchi soliq bazasi (Qo'shilgan qiymat soligi, Aksiz solig'i);

3-guruh: soliq to'lovchining unga tegishli bo'lgan mulki asosida soliq bazasini aniqlash usuli (Yer solig'i, Mol-mulk solig'i);

4-guruh: soliq to'lovchining tadbirkorlik maqsadida foydalangan resurslari asosida soliq bazasini aniqlash (Suv resurslaridan foydalanilganlik uchun soliq, Yer qaridan foydalanganlik uchun soliq);

5-guruh: soliq to'lovchining faoliyat turiga qarab soliq bazasini aniqlash usuli.

Bu guruhlardan shuni hulosa qilish mumkinki, respublikamiz soliq tizimiga mansub bevosita soliqlarning bazasini aniqlash tartiblariga birinchi, uchinchi va to'rtinchi guruh usullari mos tushadi. Shuningdek, bilvosita soliqlar bazasini aniqlash tartibining metodlari esa ikkinchi va beshinchi guruh usullari orqali tavsiflanadi.

Xulosa va takliflar.

Ayni paytdagi tez sur'atli dunyoda mamlakatimiz o'z oldiga maqsad qilib qo'ygan iqtisodiy islohotlarni amalga oshirishda avvalambor, soliq siyosati muhim ahamiyat kasb etadi. Har qanday davlatchilik ko'rinishida soliqlar nafaqat tadbirkor, korxonalar va tashkilotlarni balki, alohida jismoniy shaxslarni iqtisodiy harakatga keltiruvchi "muruvat" bo'lib xizmat qiladi. Soliqlar va yig'imlarning asosiy, ya'ni fiskal funksiyasini bajarish bilan bir qatorda soliq to'lovchilar bilan soliqlarning turlari va ularning amal qilish mexanizmini soddalashtirish muhimdir. Shuningdek, soliq solish bazasini aniqlash tartiblarini yanada takomillashtirish va adolatlilik tamoyillariga taynib ish ko'rish, qolaversa, mamlakatimizdagi soliq tizimini yanada rivojlantirish va soliq yukini kamaytirish soliq bazasini aniqlash tartiblariga chambarchas bog'langan ekanligidan kelib chiqqan holda, quyidagi takliflarni ilgari surmoqchimiz:

1. Nomutanosib soliq og'irligini tartibga solishda soliqqa tortilmaydigan minimumni joriy etish va bu minimumni qo'llash uchun eng kam daromad miqdorini bazada belgilab olish lozim, ya'ni, soliq bazasi MHEKMning 1 barobaridan past daromad oluvchilar uchun soliqqa tortilmaydigan minimumni joriy etish kerak. Zero, bu nuqtai nazardan, taklifning qabul qilinishi, ko'pgina mehnat munosabatlari rasmiy tus olishiga, norasmiy iqtisodiyot hajmining qisqarishiga xizmat qiladi

2. Turar joy ijara shartnomalarini tuzishda aslida boshqa narx, shartnomada boshqa narx yozilish xolatlarini oldini olish maqsadida soliq bazasining hududlar miqyosidagi eng kam miqdorlarni qayta ko'rib chiqish va bozor qiymatidan kelib chiqqan tarzda belgilash lozim.

3. Jismoniy shaxslar daromad solig'i bazasini aniqlash tartibini yanada samarali tashkil etish va bazani kengaytirish maqsadida mol-mulk obyektini ijaraga berishdan olingan daromaddan bu obyektga qilingan turli xarajatlar miqdorini (ta'mirlash, foiz va boshqalar), hamda mol-mulk solig'ini chegirish orqali aniqlash lozim deb hisoblaymiz. Bu soliq bazasini aniqlash tartibida aniqlik tamoyillarini yanada yaqqolroq namoyon etadi, qolaversa, O'zbekiston soliq tizimini jahon soliqqa tortish tizimi andozalariga mosligini ta'minlashga zamin yaratadi.

4. Yuridik shaxslar foyda solig'i bazasini aniqlash jarayonida tabiiy kamayish normalarining bevosita soliq to'lovchi tomonidan belgilanishi holatlari ayni kunlarda turli korrupsion holatlarning avj

olishiga, shuningdek, soliq bazasining aniqlanish jarayoni shaffofligiga putur yetishiga sabab bo'luvchi holatlarning oldini olish uchun va soliq bazasining aniqlanish mexanizmi samaradorligini yanada takomillashtirish uchun tabiiy kamayish normalari miqdorini faqatgina mutasaddi mutahassis tashkilotlar tomonidan belgilanishi maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz.

Adabiyotlar/Jumepamypa/Reference:

Artur Laffer (2008) *"The End of Prosperity: How Higher Taxes Will Doom the Economy-If We Let It Happen"*, Stephen Moore and Peter J. Tanous.

Auerbach A.J., Feldstein M. (2002) *Handbook of Public Economics 1st Edition - October 21*, Editors: Hardback ISBN: 9780444823151

Bird R. M., Zolt E. M. (2005) *The limited role of the personal income tax in developing countries //Journal of Asian Economics*. – T. 16. – №. 6. – C. 928-946.

Hines Jr J. R. (2008) *Reconsidering the taxation of foreign income //Tax L. Rev.* – T. 62. – C. 269.

Jo'raev A.S., Kuziyeva N.R. (2005) *MARKAZIY OSIYO DAVLATLARI SOLIQ TIZIMI O'QUV QO'LLANMA* Toshkent.

Jo'rayev A., Shirinov S. (2015) *Soliq statistikasi va prognozi: O'quv qo'llanma/ O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi; -T.: "IQTISOD-MOLIYA", -392 b.*

Keen M. (1993) *The welfare economics of tax co-ordination in the European Community: A survey //Fiscal Studies*. – T. 14. – №. 2. – C. 15-36.

Shamsutdinov F.Sh., Shamsutdinova Sh.F. (2011) *Chet mamlakatlar soliq tizimi. (Darslik)*. –T.: «Fan va texnologiya», 508 bet. ISBN 978-9943-10-553-9.

Slemrod J. (2007) *Cheating ourselves: The economics of tax evasion //Journal of Economic perspectives*. – T. 21. – №. 1. – C. 25-48.

Sørensen P. B. (2010) *Dual income taxes: a Nordic tax system //Tax reform in open economies: international and country perspectives*, Cheltenham, Edward Elgar. – C. 78-108.

Thomas Piketty (2017) *"Capital in the Twenty-First Century"* – August 14, by Thomas Piketty (Author), Arthur Goldhammer (Translator).